Igor SMIRNOV:

«SEPARATISMUL NU E LUCRU BUN...»

In legătură cu proclamarea anticonstituțională a republicilor găgăuză și nistreană, în Moldova se răspîndesc cele mai incredibile zvonuri și insinuări, între altele referitor la personalitățile inițiatorilor proclamării acestor republici, care se și află acum în fruntea lor. Un rol care nu poate fi neglijat îi aparține în această privință lui I. N. SMIRNOV, președintele Sovietului Suprem provizoriu al așa-zisei R.S.S.M. nistrene. La rugămintea directorului politic al Agenției naționale Moldova-pres, Oazu Nantoi, el a consimțit să acorde un interviu, care, sperăm, le va permite cititorilor să-și facă o închipuire despre unul dintre liderii de astăzi ai Transnistriei, despre viața și activitatea lui, despre concepțiile politice și convingerile lui.

— Igor Nicolaevici, povestiți-ne, vă rog, cîte ceva despre Dvs. Și mai amănunțit, despre calea care va adus în acestt cabinet.

— Am o biografie obișnuită pentru generația de la începutul anilor patruzeci. De naționalitate sînt rus, am învățat și în Rusia, și în Ucraina, căci soarta mea a fost legată de soarta părinților. Am făcut studii la o școală de meserii, am lucrat ca strungar, frezor, așchietor, — într-un cuvînt, ca muncitor. Apoi am absolvit institutul. Am fost șef-adjunct, pe urmă șef de atelier, adjunct al inginerului șef, director general adjunct al unei asociații din Ucraina. La un moment dat, din cauza unor divergențe, ca să zic așa, de principiu cu organele de partid, am fost nevoit să plec de la lucru. Atunci mi s-a propus să mă angajez la uzina «Electromaș». Deci, așa am nimerit la Tiraspol. Sînt căsătorit, am doi copii maturi, două nepoțele și un nepoțel.

...Iar în cabinetul acesta m-au adus rezultatele alegerilor în Sovietul orășenesc, cînd deputații mi-au încredințat să-l conduc. Se pot vorbi multe despre ceea ce s-a întîmplat, dar așa este — pe mine m-a ales sesiunea.

— Trăind pe acest teritoriu, în orașul Tiraspol, cărei constituții vă supuneți?

— Noi ne supunem Constituției U.R.S.S., Constituției Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești și tuturor legilor ei, adoptate pînă în august 1989.

— Din ce organizație politică faceți parte?

— Sînt membru al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

— Recunoașteți dreptul popoarelor U.R.S.S., prin urmare și dreptul poporului moldovenesc, la autodeterminare, inclusiv la ieșirea din componența Uniunii în conformitate cu constituția unională?

— Noi recunoaștem dreptul oricărui popor la autodeterminare, dar numai al poporului. Și anume poporul, avînd în vedere realitățile de astăzi, trebuie să hotărască acest lucru, indiferent în ce mod se va discuta problema în cauză. Dar probabil că discuția cea mai bună și cea mai concretă ar fi referendumul. El reflectă cel mai exact părerea fiecăruia. Orice am vrea și am dori noi, dreptul persoanei este, după mine, mai presus de celelalte drepturi. Și trebuie ca fiecare persoană, oriunde ar trăi, să fie liberă în opțiunile ei și să-i fie apărate și drepturile din toate punctele de vedere — atît economic, cît și politic.

— V-ați gîndit vreodată cum se împacă actul proclamării republicii sovietice socialiste moldovenești nistrene cu acordurile de la Helsinki, la care se obișnuiește acum să se facă atîtea referiri?

— Aici aș putea să vă pun o contraîntrebare: cum poți să încalci legile și Constituția în vigoare în U.R.S.S. și în același timp să afirmi că legile nu trebuiesc încălcate? Înțelegeți, probabil, ce am în vedere. Am în vedere faptul că la adoptarea legilor de către Sovietul Suprem al R.S.S. Moldova se încalcă foarte des legile și Constituția unională. Despre aceasta a vorbit cît se poate de clar și Președintele țării noastre. Și nu e deloc vorba de atitudinea — bună sau rea — pe care o avem față de separatism. Aceasta e rău în primul rînd din punct de vedere economic. În lume acum, dimpotrivă, totul e orientat spre integrare, spre unire, spre lărgirea cadrului colaborării...

Dar în cazul nostru nu există altă ieșire, pentru că majoritatea locuitorilor din transnistria, sau, cum mai sînt numiți, rusofonii, și-au pierdut încrederea în viitor. Și cu toate că deputații din partea zonei nistrene au folosit în Sovietul Suprem al R.S.S. Moldova toate metodele parlamentare, ajungînd chiar să creeze și o comisie de conciliere, care practic n-a făcut nici un pas, nu ne-am ales cu nimic, deoarece legile se adoptau prea în pripă.

Iar dacă e să vorbim despre atributele conducerii statului, adică despre acele instituții care asigură îndeplinirea legilor, situația devine și mai complicată. Uitați-vă ce se întîmplă: s-a luat calea mononaționalității. Oare aceasta e just, cînd în republică trăiesc reprezentanți ai diferitelor naționalități? Dacă ne-am amintit de acordurile de la Helsinki, să nu uităm că interesele persoanei sînt mai presus de orice.

— Aș vrea să-mi precizez întrucîtva gîndul. Cînd vorbeam de acordurile de la Helsinki, aveam în vedere în primul rînd principiul inviolabilității frontierelor de după război. Cît despre declarația drepturilor omului, pe care Vișinski a semnat-o în patruzeci și opt, poate vom pomeni mai jos...

— Atunci să vedem cine le-a încălcat primul. În timpul discutării pactului Ribbentrop-Molotov, pe care îl condamnăm astăzi cu toții, Sovietul Suprem a comis, după părerea noastră, o greșeală. Noi considerăm că tot ce se referă la istorie nu trebuie aprobat la ședințele parlamentului. Asta e treaba științei, a savanților. Și cînd Sovietul Suprem al R.S.S. Moldova a adoptat hotărîrea în care scria «să fie aprobat avizul comisiei», iar acolo există și o asemenea frază, noi, dacă e s-o luăm din punct de vedere juridic, ne-am pomenit rupți de republică. Adică, de fapt, nu încălcăm nimic, U.R.S.S. este U.R.S.S. Cînd nu va mai exista ea, se vor schimba lucrurile. Dar eu cred că Uniunea va exista neapărat.

— Intenționează oare să întreprindă ceva Sovietul Suprem provizoriu condus de Dvs. în legătură cu faptul că Sovietul Suprem al R.S.S. Moldova a cerut anularea hotărîrilor anticonstituționale adoptate anterior?

— Vorba e că în situația dată republica este recunoscută de-jure și de-facto. Și oricum ne-ar privi Sovietul Suprem al R.S.S. Moldova, eu calific hotărîrea adoptată de el — și mulți o califică așa — drept un ultimatum. Iar aceasta înseamnă un amestec direct, și, ca urmare, o nedorință de a rezolva problemele politice prin metode democratice. Ce vom întreprinde noi?.. Firește că Sovietul nostru Suprem provizoriu examinează diferite variante. Care dintre ele va fi viabilă, va arăta timpul.

— În săptămînalul «Soiuz» am citit afirmația Dvs. că cel de-al doilea congres al Frontului Popular din Moldova a adoptat o hotărîre privind unirea R.S.S. Moldova cu România. Am fost delegat la acest congres și pot spune cu certitudine că asemenea hotărîre n-a existat. Cum explicați această situație? Și nu este oare declarația Dvs. o diversiune politică împotriva R.S.S. Moldova în scopul de a submina încrederea U.R.S.S. față de ea ca potențial partener economic?

— În sensul strict al cuvîntului, n-am făcut o astfel de declarație. Am spus că la congresul II al F.P.M. s-a afirmat fără putință de echivoc că nu există limba moldovenească, există doar limba română. Adică dacă urmărim firul mai departe, dezvoltînd această idee, înseamnă că dacă nu există moldoveni, există români și așa mai departe, și reese că două state române nu pot exista aparte, pentru că e un nonsens. Cam așa m-am exprimat. Dar că Frontul Popular... nu, vă rog să mă iertați.

Pentru elucidarea neînțelegerii în legătură cu materialul din săptămînalul «Soiuz» (nr. 36, septembrie 1990) citățm un extras din acest interviu: «...Întrunirile care au avut loc au arătat că ei (se au în vedere locuitorii din stînga Nistrului — nota agenției) susțin hotărîrea cu privire la crearea unei republici independente. Un imbold în această direcție a fost și hotărîrea Frontului Popular din Moldova privind alipirea republicii la România. Teritoriile din stînga Nistrului sînt legate prin rădăcini istorice de Rusia, de Uniunea R.S.S., de aici și dorința oamenilor de a rămîne pe «malul lor».

— Bine, dar există destule exemple cînd granițele de stat nu coincid cu cele etnice. Același popor azerbaidjean, bunăoară, este despărțit de frontiera de stat dintre U.R.S.S. și Iran. Înseamnă oare aceasta că trebuie să procedăm la astfel de «recroiri» pe întreg globul pămîntesc?

— Nu, desigur, Dvs. aveți dreptate în sensul că nu trebuie să extindem același principiu asupra diferitelor situații. Și totuși, am putea să facem ipoteza: de ce nu? Același exemplu cu cele două Germanii. Parcă așa era bine? Nu, era rău. Și atunci cînd nu există obstacole deosebite în calea unei lumi, sînt posibile și astfel de supoziții. De aceea, în principiu, a fost și o astfel de considerație. Însă, repet: eu n-am făcut vreo afirmație potrivit căreia la congresul II al F.P.M., s-ar fi declarat categoric că R.S.S. Moldova se va uni cu România.

— Și atunci ce facem cu ceea ce s-a publicat în «Soiuz»?

— Din păcate, n-am citit asta. Dar cred că Svetlana Gamova mi-a interpretat întrucîtva spusele în felul ei. Presa e presă. Doar corespondentul a scris pe baza însemnărilor pe care și le-a făcut și sînt pe deplin posibile anumite denaturări.

— Considerați oare Dvs. că posibilitatea unirii Moldovei cu România implică în mod inevitabil încălcarea drepturilor oamenilor care trăiesc pe acest teritoriu?

— Dacă ea nu se va face în conformitate cu legea, care prevede în primul rînd organizarea unui referendum, atunci poate duce și la încălcarea inevitabilă a drepturilor omului.

— Spuneți-mi, vă rog, ca om ce trăiți doar de ceva mai bine de un an pe teritoriul Moldovei, care prevederi concrete ale legilor despre limbi, împotriva cărora s-au întreprins atîtea acțiuni înverșunate și s-au făcut atîtea greve la Tiraspol, vă discriminează personal?

— Pe mine personal?! Ei, Dvs. știți ce e acolo în legi... Dacă e să vorbim concret despre lege, să luăm un exemplu recent: doar judecătorii n-au fost aprobați pentru că nu cunoșteau limba de stat.

— Cer scuze, am să precizez: aveți pretenții față de lege sau față de cei care încearcă să devanseze termenele ei de realizare? V-am întrebat ce prevederi concrete ale acestor legi nu vă aranjază, ca om care trăiți de un an în sfera de influență a acestor legi?

— La noi punerea în aplicare a legilor este prevăzută undeva prin anii 1994—1996. De aceea, după părerea mea, această întrebare e deplasată. De vreme ce ele încă nu se introduc la noi, nici pe mine personal nu m-au discriminat în ultimul an. Dar dacă e să privim prin prisma drepturilor omului, există unele exemple (nu mă voi opri asupra lor) cînd nici măcar nu vor să vorbească în altă limbă decît cea moldovenească. Poate că așa a fost și înainte, nu mă apuc să judec.

— Pot, totuși, să repet încă o dată? Fiind la timpul respectiv vicepreședinte al Frontului Popular pentru relațiile interetnice, am avut în repetate rînduri prilejul să pun întrebarea pe care v-am pus-o acum Dvs. și la care așa și n-ați răspuns. Iată, avem în față legile. Spuneți-mi, vă rog, care punct, concret, considerați că este discriminatoriu și încalcă drepturile omului? La urma urmei, aceste legi au fost examinate la cele mai diferite niveluri. Și nici o instanță oficială n-a formulat careva pretenții. Iertați-mi insistența, dar vreau să clarific: acesta e un motiv de speculație, sau e într-adevăr o discriminare?

— În primul rînd consider, că articolele care legiferează o singură limbă de stat sînt într-un fel, din punctul de vedere al funcționării limbilor, o discriminare pentru oamenii care trăiesc în Moldova. Cît despre faptul că «au fost examinate», după cum afirmați Dvs., aici nu sînt de acord, doar a fost discutat un proiect de lege, iar apoi, cu o săptămînă înainte de sesiune, a apărut un alt proiect de lege, cea ce a și provocat explozia politică. Deși, dacă ar fi să ne amintim, au fost propuse unsprezece amendamente.

Ele se referă la ceea ce am spus mai sus, am în vedere proclamarea unei singure limbi drept limbă de stat și eliminarea limbii ruse din sfera întrebuințării oficiale. Mai departe, în articolul 7, se enumeră sferele în care lucrătorii trebuie să cunoască limba de stat. Fiți de acord, și aceasta e într-o anumită măsură, o interdicție asupra unei profesii sau alteia. După părerea mea, și în aceasta se întrezărește un atentat la drepturile omului.

Mai departe, referitor la organele puterii de stat și executive — lucrările de secretariat se fac în limba de stat, care se introduce pe etape. Cred că aceasta e absolut greșit. Și iată de ce. Cum să procedeze comitetul executiv al Sovietului pe al cărui teritoriu locuiesc compact ruși sau ucraineni? Să efectueze lucrările de secretariat în limba de stat și să traducă totul în limba rusă? Cred că în limba de stat trebuie să ne adresăm organelor republicane ale puterii și administrației, iar pe teren să întrebuințăm limba în care vorbește majoritatea populației. Același lucru se referă și la întreprinderile industriale. Bunăoară, la asociația producătoare de țesături de bumbac din Tiraspol, unde majoritatea lucrătorilor sînt din satele din împrejurimi, e rațional, desigur, ca lucrările de secretariat să se efectueze în limba de stat. Iar la întreprinderile unde 90 la sută din colective sînt rusofoni, lucrul acesta nu se poate face nici din punct de vedere economic, nici juridic. Pentru că aceasta îngreulează munca oamenilor. Trebuia, probabil, să se prevadă posibilitatea rezolvării acestei probleme de către înșeși colectivele de muncă ale întreprinderilor și instituțiilor. În lege mai există și o serie de alte prevederi care consider că nu sînt bine gîndite pînă la capăt. Aceasta se referă la lucrările de secretariat, la întocmirea documente-

2.X.90